

Follebu Bruk AS

2656 FOLLEBU

Vår dato: 26.02.2021

Vår ref.: 201902932-4

Arkiv: 312 /002.DDZ

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Ingrid Haug

Vedtak om innkalling til konsesjonsbehandling av Follebu kraftverk i Gausavassdraget, Gausdal kommune i Innlandet fylket

NVE vedtar at Follebu kraftverk skal kalles inn til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 for å kunne sette vilkår som ivaretar storørretbestanden i vassdraget. Follebu Bruk AS bes utarbeide en søknad om konsesjon etter vannressursloven § 8 innen 15.09.2021.

Bakgrunn

NVE har mottatt et brev av 12.03.2019 fra organisasjonene Gudbrandsdal Sportsfiskeforening, Storørret Norge, Forum for natur og friluftsliv i Oppland, Lillehammer Sportsfiskeforening, Brumunddal og Omeng Sportsfiskeforening og Gausdal Jeger- og Fiskeforening med anmodning om innkalling av Follebu kraftverk til konsesjonsbehandling. Organisasjonene viser blant annet til behov for å innføre vilkår om naturforvaltning og minstevannføring for å bedre forholdene for opp- og nedvandring av storørret fra Mjøsa forbi Follebu kraftverk.

Follebu kraftverk ligger i Gausavassdraget om lag 10 km oppstrøms Gausas utløp i Lågen. Kraftverket ble satt i drift i 1950 og er tilknyttet møllebygningen på Follebu Bruk. Kraftverket har en installert effekt på 0,4 MW og en årlig middelproduksjon på 1,2 GWh. Gausa er viktig gyte- og oppvekstelv for en storørrestamme fra Mjøsa. Storørretførende strekninger går opp til Holsfossen i Jøra (hovedgreinen i Vestre Gausdal) og opp til Liesfossen i Vesleelva (hovedgreinen i Østre Gausdal). De viktigste gyte- og oppvekstområdene er lokalisert oppstrøms Follebu kraftverk. Gausavassdraget er vernet mot videre kraftutbygging gjennom verneplan II fra 1980.

NVE oversendte innkomne krav til Follebu Bruk den 20.01.2020 der vi bad om eventuelle kommentarer til kravene og som et varsel for innkalling til konsesjonsbehandling. NVE har ikke mottatt noen kommentarer fra kraftverkseier.

Vannressursloven § 66 gir i særlige tilfeller vassdragsmyndigheten hjemmel til å kalle inn eldre, konsesjonsfrie anlegg til konsesjonsbehandling dersom dette anses nødvendig av miljøhensyn. Det gir mulighet til å sette vilkår for videre drift av anlegget og til å innføre gjeldende standardvilkår.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor

Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge

Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord

Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør

Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest

Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst

Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Kravene

Organisasjonene viser til at Gausa med sidebekker er den nest største gyteelven til Mjøsa med betydelige interesser knyttet til sportsfiske og at flere inngrep i vassdraget har forringet gyte- og oppvekstområdene til storørret. De mener kraftverksdriften til Follebu Bruk AS utgjør en permanent påvirkningsfaktor som forringer opp- og nedvandring av storørret. De mener problemene kan løses med enkle tiltak, men mener ansvaret bør ligge hos kraftverkseier. Eksisterende fisketrapp driftes i dag av lokal fiskeforening på dugnad.

Organisasjonene oppsummerer begrunnelse for krav om innkalling slik:

- *«Fisketrappa gir oppvandringsmuligheter pr i dag, men det er behov for vedlikehold, oppgradering og optimalisering av trappas evne til å gi gode oppvandringsforhold ved lav/manglende vannføring på regulert elvestrekning.*
- *Det er behov for forbedring av oppvandring gjennom regulert elvestrekning ved lav forbitapping. Dette kan gjøres ved enkle tilpasninger i regulert elveleie for å sikre oppvandring mot nedsenket del av inntaksdammen.*
- *Det er behov for nye løsninger for å sikre god logistikk for videreslipp av storørret som har blitt fanget i oppgangsfella i øvre del av trappa. Dagens toveis passasjemuligheter gjennom hull i ytre varegrind medfører tilgang til turbininntaket for både utgytt voksenfisk og smolt. Disse forholdene må utbedres.*
- *Nedvandring av utgytt ørret og smolt bør ikke skje via inntakskanalen.*
- *Utbedringene tilsier inngrep med tekniske endringer på kraftverkseiers eiendom.»*

Organisasjonene foreslår innføring av følgende konsesjonsvilkår:

- Standard naturforvaltningsvilkår som gir fylkesmannen mulighet til å pålegge kraftverket tilleggsutredninger, habitatforbedrende tiltak, etc.
- Miljøbasert vannføring forbi kraftverket
- Lokkeflommer
- At ansvaret for å sørge for sikker opp og nedvandring av berørte fiskearter i Gausa skal ligge hos kraftverkseier.

I tillegg mener organisasjonene det må foretas en kartlegging av flaskehalser og at habitatrestaurering bør vurderes. De mener håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag bør legges til grunn for videre arbeid i både Gausa og Raua. De foreslår følgende nye undersøkelser og tiltak:

- Genetiske undersøkelser
- Habitatkartlegginger
- Vanndekt areal
- Gytegroper
- Ungfiskundersøkelser
- Gytefiskundersøkelse

Kravene støttes av Statsforvalteren i Innlandet (brev av 30.09.2019) som mener saken bør ses i sammenheng med revisjon av konsesjonsvilkår for Raua- og Roppa lengre opp i vassdraget. Follebu kraftverk er viktig for fiskevandringen til og fra Raua som er viktig gyteområde for storørret. Statsforvalteren mener Follebu kraftverk bør kalles inn til konsesjonsbehandling for å få på plass vilkår om minstevannføring, hjemmel til å pålegge tiltak i elvestrengen og standard naturforvaltningsvilkår.

Gausdal kommune (brev av 30.10.2019) viser til at området rundt Follebu bruk er viktig for storørret, og at det er viktig at fisken kan vandre uhindra opp og ned. Det er i dag problemer med at fisk blant annet

blir innesperret nedenfor kraftverksinntaket. De mener det er naturlig å få på plass gode vilkår for å ivareta hensynet til storørret.

NVEs merknader

Storørret

Storørrestammene i Norge er av nasjonal interesse, og de ulike bestandene representerer store biologiske og kulturelle verdier som det er viktig å bevare. Vassdrag med sikre storørrestammer tillegges derfor stor verdi (NVE rapport 49/13). Vassdragsreguleringer er en av de viktigste påvirkningene til flere storørrestammer grunnet vandringshindringer og redusert kvalitet på gyte- og oppvekstområder. I nylig utarbeidet «Forslag til strategi for bevaring og utvikling av bestandene av storørret» (Dervo et al. 2020) foreslås en rekke tiltak for å styrke hensynet til storørret, blant annet utnevnelse av nasjonale storørretvassdrag. Mjøsa med tilløpselver, inkludert Gausa, er blant de vassdragene som er foreslått som kandidat til nasjonalt storørretvassdrag. Rapporten ble oversendt fra Miljødirektoratet til Klima- og miljødepartementet i november 2020.

Vanndirektivet

I Klima- og miljødepartementets godkjenning av regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma for planperioden 2016-2021 er Gausa forbi Follebu kraftverk prioritert med godkjent miljømål 2027 der tiltak kan medføre krafttap for vannkraftsektoren. Miljømålet er knyttet til å sikre vandringsforhold for fisk. Aktuelle vannforekomster er 002-4722-R Gausa Jøra-Follebu bruk og 002-4723-R Gausa Follebu bruk-Lågen. (Dette tilsvarer tidligere vannforekomst 002-2345-R Gausa nedre del som nå er blitt delt i to.) Begge vannforekomstene er i vann-nett definert som naturlige med moderat økologisk tilstand (MØT). Foreslåtte tiltak for å nå miljømålet god økologisk tilstand (GØT) er oppvandrings- og nedvandringsløsninger forbi Follebu kraftverk, minstevannføring og biotopiltak. NVE er forpliktet til å vurdere tiltak i vannforekomster påvirket av vannkraft med godkjente miljømål.

NVEs vurdering og konklusjon

NVE kan kalle inn kraftverk til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 dersom vi mener det er et «særskilt tilfelle». Ut fra de opplysningene som foreligger mener NVE at Follebu kraftverk sin påvirkning på levetilstandene for storørreten i Gausa, er et slik særskilt tilfelle. Follebu kraftverk bør derfor kalles inn til konsesjonsbehandling for å kunne gjennomføre en formell prosess for å finne gode løsninger som ivaretar levetilstandene for storørreten på hele elvestrekningen som blir påvirket av kraftverksdriften.

En konsesjon gir myndighetene hjemmel til å sette vilkår som kan bedre forholdene for fisk, slik som minstevannføring, opp- og nedvandringsveier, omløpsventil, krav om biotopforbedrende tiltak av ulike art og krav knyttet til drift av kraftverket. En konsesjon gir også myndighetene hjemmel til å følge opp tiltak med godkjenning av detaljerte planer, mm.

Eventuelle pålegg om tiltak gjøres etter en nøye avveining mellom kostnadene ved gjennomføringen og ventet effekt for miljøverdier.

NVE vedtar at Follebu kraftverk skal kalles inn til konsesjonsbehandling i medhold av vannressurslovens § 66. Follebu Bruk AS skal utarbeide en konsesjonssøknad der forslag til løsninger som ivaretar levetilstandene for storørretbestanden i Gausa inngår. Søknad om konsesjon etter vannressursloven § 8 skal utføres med utgangspunkt i vurderinger i dette vedtaket, og sendes til NVE innen 15.09.2021.

Klageadgang

Se eget vedlegg om klageadgang.

Det kan være utfordringer knyttet til koronaviruset, blant annet for saker som ønskes behandlet politisk. Dersom det ikke er mulig å sende en klage innen tre uker, må det sendes en begrunnet søknad om utsatt klagefrist til nve@nve.no. Se også informasjon om frister i forbindelse med koronapandemien på våre nettsider: <https://www.nve.no/nytt-fra-nve/andre-nyhetssaker/nves-frister-gjelder-som-normalt-soknader-behandles-enkeltvis/>.

Videre saksgang

NVE ber om at Follebu Bruk AS utarbeider en konsesjonssøknad som skal sendes NVE **innen 15.09.2021**. Søknaden skal sendes til NVE for kvalitetskontroll før det endelig godkjennes og sendes på høring til berørte parter for uttalelse. Søknaden vil også legges ut til offentlig ettersyn og kunngjøres i lokalpressen. Det vil etter høringen bli foretatt en befaring i området, før NVE fatter endelig vedtak.

Søknaden kan ta utgangspunkt i vedlagt søknadsmal for småkraftverk, men tilpasses etter behov. Temaer som ikke er relevant for denne saken kan utelates. Malen ligger også på NVEs hjemmesider <https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonsbehandling-av-vannkraft/sma-vannkraftverk/saksgang-for-sma-kraftverk/trinn-2-soknaden/>.

Ved utarbeidelse av søknaden skal det legges vekt på de forholdene som fremgår av kravdokumentene og dette vedtak. Løsninger som ivaretar toveis fiskevandring forbi Follebu kraftverk skal være hovedtemaet for søknaden. Kostnader og ventet miljøeffekt skal synliggjøres. Dersom enkelte tiltak kan gjennomføres i medhold av vilkår i en konsesjon på et senere tidspunkt bør dette også omtales. Fiskefaglig kompetanse er relevant for utarbeidelse av søknaden.

Ta gjerne kontakt med vår saksbehandler for å avklare innholdet i dokumentet.

Vilkårsrevisjon for Raua- og Roppa

Vi viser også til vedtak av i dag om at det skal gjennomføres en vilkårsrevisjon etter vassdragsreguleringsloven for reguleringskonsesjonene i Raua- og Roppavassdragene som er sidegrener til Gausavassdraget. Vi anbefaler at søknaden om Follebu kraftverk utarbeides i samarbeid med Hafslund E-CO Vannkraft og ses i sammenheng med vilkårsrevisjonen for Raua- og Roppa av hensyn til storørretbestanden i vassdraget.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Forum for Natur og Friluftsliv Oppland
FYLKESMANNEN I INNLANDET
GAUSDAL KOMMUNE
Gudbrandsdal sportsfiskeforening
HAFSLUND E-CO VANNKRAFT INNLANDET AS
INNLANDET FYLKESKOMMUNE
Lillehammer Sportsfiskeforening
Storørret Norge
Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver

Orientering om rett til å klage

Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Olje- og energidepartementet (OED), men sende den til NVE. NVEs e-postadresse er: nve@nve.no . NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til OED.
Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket.
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: Skrive hvilket vedtak du klager på. Skrive hvilket resultat du ønsker. Opplyse om du klager innenfor fristen. Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av OED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller OED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.